

Geacht Kamerlid,

In het najaar van 2022 deelde minister Schreinemacher de [Internationale Klimaatstrategie](#) (IKS) met uw Kamer. In aanloop naar de publicatie van deze strategie deelden een aantal van de ondertekenden in juni een [brief met input](#) met u, evenals met de verantwoordelijke bewindspersonen.

In de brief bespraken we vier thema's met aanbevelingen voor de Internationale Klimaatstrategie: coherentie en internationale klimaatimpact, grondstoffen, klimaatfinanciering, en klimaatschade. In voorbereiding op het rondetafelgesprek (15 februari) en het debat (30 maart) over de strategie met de minister, delen we aan de hand van diezelfde thema's graag onze appreciatie met u. Daarnaast gaan we in op het ambitieniveau van de strategie en het integreren van gender als doorsnijdend thema.

Wij verzoeken u om de volgende punten mee te nemen in uw voorbereiding op de behandeling van de IKS:

1. Zet in op een Rijksbreed plan voor de uitvoering van de IKS. De strategie schetst een probleemanalyse van relevante thema's voor effectief internationaal klimaatbeleid, maar verbindt hieraan geen daadkrachtige doelstellingen en deadlines. Ook is de rol- en taakverdeling per ministerie onduidelijk.
2. Maak gender een dwarsdoorsnijdend thema. Het kabinet zegt specifiek rekening te houden met de impact van klimaatverandering op vrouwen en meisjes in al hun diversiteit, met een genderanalyse voor nieuwe internationale klimaatprogramma's en beleid. Een uitwerking hiervan ontbreekt echter. Hoe gaat deze genderanalyse eruitzien en hoe wordt hierover gerapporteerd?
3. Stel ambitieuze doelstellingen voor het verkleinen van de Nederlandse internationale klimaatimpact, inclusief doelen voor het reduceren van door consumptie gecreëerde emissies en het in lijn brengen van subsidies met de 1,5 graad doelstelling. Zie er bovendien op toe dat in Nederland gevestigde bedrijven en financiële instellingen hun werk in lijn brengen met het klimaatakkoord van Parijs.
4. Stel een concrete visie op voor een eerlijke wereldwijde verdeling van grondstoffen voor de energietransitie, zodat ook lage inkomenslanden deze kunnen inzetten voor hun *just transition*. Een snelle en mondiale overgang naar een rechtvaardige circulaire economie is hiervoor cruciaal, met afnemende plafonds voor het gebruik van primaire metalen en fossiele grondstoffen voor rijke landen als Nederland.
5. Maak de verwachte 900 miljoen publieke klimaatfinanciering additioneel aan de begroting voor ontwikkelingssamenwerking, zodat dit niet langer ten koste gaat van andere prioriteiten voor ontwikkelingssamenwerking. Richt de besteding van dit geld maximaal op de behoeften en capaciteit van de meest kwetsbare gemeenschappen, in lijn met de Locally Led Adaptation Principles.
6. In de onderhandelingen over de inrichting van nieuwe financieringsregelingen voor klimaatschade zou Nederland een leidende rol moeten nemen. Zet daarbij in op nieuwe en additionele financiering die adequaat en voorspelbaar is en gebaseerd op publieke giften voor herstel en schade. Maak hiervoor ook vast bilaterale financiering beschikbaar.

Voor een toelichting op bovenstaande thema's verwijzen wij u naar het position paper. Als er nog vragen zijn gaan we hierover graag met u in gesprek. Neem daarvoor contact op met [Rosa van Driel](#), Advocacy Officer Climate Justice bij CARE Nederland.

Hartelijke groet,

ActionAid, Both ENDS, Building Change, CARE Nederland, Cordaid, Dorcas, Foundation Max van der Stoel, Mercy Corps Netherlands, Milieudefensie, ONE Campaign, Oxfam Novib, Partos, Plan International NL, Save the Children Nederland, Simavi, WECF Nederland, WO=MEN Dutch Gender Platform

Position paper

1. Daadkrachtige, duidelijke doelstellingen en deadlines ontbreken

Het is goed dat de eerste internationale klimaatstrategie is opgesteld door verschillende ministeries en een Rijksbrede impact heeft. Het is echter een gemiste kans dat de strategie niet is ondertekend door het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, gezien de nauwe relatie tussen gezondheid en klimaat. Deze blinde vlek leidt er onder meer toe dat de IKS beoogt bij te dragen aan tien SDG's, maar niet [SDG 3](#).

De strategie blijft zeer abstract, terwijl wij in eerdere aanbevelingen juist tot een concrete taakverdeling per departement en doelstellingen en indicatoren voor succes opriepen. Het kabinet geeft een probleemanalyse van belangrijke thema's voor effectief internationaal klimaatbeleid. Zo erkent het kabinet de noodzaak om zowel binnen als buiten de eigen landsgrenzen onze CO₂-uitstoot te verminderen, de uitdagingen van de energietransitie in de vraag naar kritieke grondstoffen en het belang van financiering voor (lokaal geleide) adaptatiemaatregelen. Helaas voorziet het kabinet deze probleemanalyses niet van een duidelijke richting of doelstellingen voor verdere aanpak. Het is een noodzakelijke vervolgstap om de IKS in een actieplan te vertalen, zodat de Kamer de voortgang van de strategie kan monitoren.

2. Maak gender een dwarsdoorsnijdend thema

Nederland positioneert zich internationaal als voorvechter van gendergelijkheid en vrouwenrechten en werkt momenteel aan een Feministisch Buitenlandbeleid (FBB). In de IKS stelt het kabinet met het FBB in te zetten op het versterken van gendergelijkheid en klimaatactie. Dat is nodig: een [IOB-studie uit 2021](#) liet namelijk zien dat vrouwen en meisjes in al hun diversiteit onvoldoende bereikt worden met de Nederlandse klimaatinzet. Bovendien benadrukte het kabinet in de [brief over de uitkomsten van COP27](#) dat op het *mainstreamen* van gender in klimaatbeleid onvoldoende vooruitgang is geboekt.

Om de IKS van een feministisch perspectief te voorzien, zou de ongelijke impact van klimaatverandering als uitgangspunt moeten worden genomen. De klimaatcrisis vermenigvuldigt risico's voor vrouwen, meisjes, gender non-conforme personen en gemarginaliseerde gemeenschappen. Het is essentieel om een intersectionele genderlens toe te passen in de IKS, waarbij rekening wordt gehouden met de geleefde realiteit van de mensen op wie beleid impact heeft. Een verscheidenheid aan factoren (o.a. etniciteit en klasse) maken het verschil in (de toegang tot) de rechten en kansen van mensen. Ook zou de IKS de transformatieve rol van vrouwen en meisjes, in al hun diversiteit, in de ontwikkeling van duurzame en innovatieve klimaatoplossingen, veel meer centraal moeten stellen.

Aanbevelingen:

- *Het kabinet zegt specifiek te kijken naar de impact van klimaatverandering op vrouwen en meisjes (evenals inheemse groepen en jongeren) en verwijst daarbij naar een genderanalyse voor nieuwe internationale klimaatprogramma's en -beleid. Het is van belang dat het kabinet duidelijkheid schetst over de verantwoordingsmechanismen van de genderanalyse en over vervolgstappen bij (onvoorziene) negatieve uitkomsten van de analyse.*
- *In de IKS stelt het kabinet dat Nederland de stem van maatschappelijke organisaties en gelijkwaardige en betekenisvolle participatie van vrouwen, jongeren en inheemse gemeenschappen zal garanderen in onderhandelingen, beleidsvorming en -uitvoering. Dit kan met het implementeren van wetgeving en beleid die leiderschap en deelname van alle vrouwen en meisjes in klimaatbesluitvorming (op lokaal, nationaal en internationaal niveau) stimuleren. Het garanderen*

van structurele feedback loops over de IKS-implementatie met lokale gemeenschappen, vrouwenrechten- en jongerenorganisaties is hierbij een cruciale eerste stap.^[1]

3. Aanpak Nederlandse klimaatimpact in het buitenland

In onze eerder gedeelde aanbevelingen benadrukten we dat de IKS een concrete aanpak moet bevatten voor het verminderen van de Nederlandse klimaatimpact in het buitenland. De strategie spreekt een duidelijke erkenning uit dat de voetafdruk van het Nederlandse leefpatroon naar verhouding te groot is en we binnen én buiten onze landsgrenzen aan een koolstofarme en klimaatweerbare wereld moeten werken.

Doelstellingen voor het terugdringen van deze voetafdruk ontbreken echter, er wordt slechts verwezen naar een in voorjaar 2023 nadere uitwerking van stappen. Daarnaast refereert het kabinet aan het bijgewerkte [Actieplan beleidscoherentie voor ontwikkeling](#) dat na het verschijnen van de IKS uitkwam, maar ook hierin is slechts een herhaling van bestaand beleid terug te lezen.

Om de Nederlandse voetafdruk echt te verkleinen zijn ambitieuze doelstellingen en plannen noodzakelijk. Dat kan bijvoorbeeld met het stellen van doelen voor het terugdringen van door consumptie gecreëerde emissies (*consumption based emissions*). Ook het [IPCC](#) benadrukt het belang hiervan in haar laatste rapport. Zo maakte Zweden vorig jaar de emissies van de goederen die worden geconsumeerd in Zweden, maar elders geproduceerd, onderdeel van het doel om per 2045 energieneutraal te worden. De Nederlandse regering zou er bovendien op moeten toezien dat subsidies en het werk van in Nederland gevestigde bedrijven en financiële instellingen in lijn worden gebracht met de 1,5 graad doelstelling.

Aanbevelingen:

- *Stel concrete doelstellingen op voor het terugdringen van door consumptie gecreëerde emissies. Hiermee voorkomen we dat nationaal (klimaat)beleid emissies afwentelt naar het buitenland en zorgen we voor consistentie tussen nationaal en internationaal beleid.*
- *Neem klimaatrisico's in de hele toeleverings- en waardeketen (scope 1, 2 en 3) op onder de gepaste zorgplichtverplichting in zowel Nederlandse als Europese IMVO-wetgeving. Zie erop toe dat in Nederland gevestigde bedrijven doelen stellen voor het reduceren van hun emissies in scope 1, 2 en 3, in lijn met het de 1,5 graad doelstelling.*
- *Stop alle subsidies voor fossiele projecten in het buitenland per direct, in overeenstemming met de door Nederland getekende Verklaring van Glasgow. Dit betekent dat Atradius DSB, FMO en Invest International hun gehele portfolio in lijn moeten brengen met de 1,5 graad doelstelling, en striktere criteria moeten vaststellen om negatieve milieu-, sociale en just transition impact te voorkomen. Voor ADSB dient het kabinet het beleid om fossiele steun te stoppen versterken. De vele uitzonderingen in de [huidige versie](#) zijn in strijd met de 1,5 graad doelstelling.*
- *Ontwikkel klimaatwetgeving voor financiële instellingen, zodat onder meer Nederlandse banken, pensioenfondsen en verzekeraars hun werk in lijn brengen met het Klimaatakkoord van Parijs.*

4. Grondstoffen en circulaire economie

In de strategie erkent het kabinet dat de overgang naar een schoon energiesysteem de hoofdoorzaak is voor de stijgende vraag naar kritieke grondstoffen. Voor de energietransitie in Nederland alleen is in de periode tussen 2040 en 2050 ongeveer 10 tot 15% van de huidige wereldproductie van kritieke metalen nodig. Ook erkent het kabinet de uitdagingen die daarmee gepaard gaan, zoals de leveringszekerheid, de manier waarop voldoende grondstoffen duurzaam gewonnen en (her)gebruikt kunnen worden en de hiermee gepaarde watervoetafdruk. Bovenal maakt deze problematiek duidelijk dat het verminderen van ons

energieverbruik een eerste prioriteit moet zijn van dit kabinet; wat niet nodig is hoeft immers ook niet duurzaam te worden opgewekt.

Het is essentieel om in te zetten op een snelle en mondiale overgang naar een rechtvaardige circulaire economie en het terugwinnen van grondstoffen, zodat de mondiale behoefte aan grondstoffen afneemt. Het kabinet zegt in de EU-onderhandelingen over grondstoffenbeleid en circulaire economie in te willen zetten op afnemende plafonds voor het gebruik van primaire metalen en fossiele grondstoffen en het verhogen van percentages hernieuwbare/hergebruik in materialen. Deze afnemende plafonds ontbreken echter in de grondstoffenstrategie en deze internationale klimaatstrategie.

Aanbevelingen:

- *Zet in eerste plaats in op vermindering van energieverbruik, en op een snelle mondiale overgang naar een rechtvaardige circulaire economie. Stel hierbij nationale doelen op met afnemende plafonds voor het gebruik van primaire metalen en fossiele grondstoffen.*
- *Zet in internationaal verband in op een wereldwijde materiaalvisie die beschrijft hoe grondstoffen voor de energietransitie wereldwijd zo ingezet gaan worden dat ook lage inkomenslanden - vaak de leveranciers van de grondstoffen - de omslag naar hernieuwbaar kunnen maken (just transition).*
- *Neem de sectoren die verantwoordelijk zijn voor de winning van grondstoffen voor de energietransitie op in nationale IMVO-wetgeving en pleit voor opname in Europese IMVO-wetgeving.*

5. Kwantiteit en kwaliteit van klimaatfinanciering

Het kabinet acht de toezegging van rijke landen om jaarlijks USD 100 miljard te mobiliseren voor klimaatmitigatie- en adaptatie in ontwikkelingslanden van groot belang voor mondiale samenwerking onder het Akkoord van Parijs. Nederland maakt hiervoor een bedrag vrij dat oploopt tot EUR 900 miljoen in 2025. Het kabinet zet nadrukkelijk (veel meer dan andere rijke landen) in op het mobiliseren van private financiering: nog eens EUR 900 miljoen in 2025. De publieke klimaatuitgaven blijven onderdeel van het ontwikkelingsbudget (dat niet voldoet aan de internationale afspraak van 0,7% BNP), waardoor belangrijke prioriteiten voor ontwikkelingssamenwerking ten koste gaan van het stijgende klimaatbudget.

Nederland profileert zich in het internationale speelveld als koploper op het gebied van klimaatadaptatie, en besteedt minimaal de helft van de publieke klimaatuitgaven aan adaptatie. Dit is belangrijk; de adaptatiekosten in ontwikkelingslanden worden [geraamd op](#) USD 160-340 miljard per jaar vanaf 2030 en USD 315-565 miljard per jaar vanaf 2050. In tegenstelling tot de nadrukkelijke inzet op adaptatie met publieke middelen, is private klimaatfinanciering grotendeels (80%) gericht op mitigatie. Per saldo is daarmee minder dan de helft van de Nederlandse klimaatfinanciering voor adaptatie. Het kabinet zegt dat zij de in Glasgow gemaakte belofte om adaptatiefinanciering te verdubbelen (in 2025, t.o.v. 2020) zal nakomen. Voor adaptatie bestaat - met name op de meest kwetsbare plekken - vaak geen verdienmodel. Hiervoor is dus veel meer publieke financiering nodig.

Lokaal leiderschap

Het kabinet geeft in de IKS aan zich te richten op klimaatadaptatie met 'geïntegreerde oplossingen die passen bij de lokale context'. In plaats van het hierbij centraal stellen van lokale prioriteiten, capaciteit en duurzame ontwikkeling in ontwikkelingslanden, legt het kabinet de nadruk op de kansen die dit biedt voor de kennis en kunde van het Nederlandse bedrijfsleven. Het kabinet benoemt lokaal leiderschap en de [Locally-led Adaptation Principles](#), maar het is onduidelijk hoe dit als uitgangspunt of middels criteria vorm krijgt in programmering. Dit is problematisch, omdat lokaal geleide klimaatoplossingen cruciaal zijn voor een

langdurige en effectieve interventie. Dit geldt met name als inheemse gemeenschappen, vrouwen en meisjes in al hun diversiteit, op een betekenisvolle manier betrokken zijn. Zij zijn kennishouders en voorlopers in het vinden van innovatieve klimaatoplossingen.

Ten slotte focust het kabinet op het in lijn brengen van financieringsstromen met het Klimaatakkoord van Parijs (artikel 2.1c). Dit is cruciaal; zonder de *Paris Alignment* van financieringsstromen kan de opwarming van de aarde onmogelijk beperkt blijven tot 1,5 graad. In de onderhandelingen over een nieuw doel voor klimaatfinanciering mag dit echter niet ten koste gaan van - of verward worden met - financiële steun van rijke landen voor mitigatie en adaptatie in ontwikkelingslanden (artikel 2.1a en 2.1b).

Aanbevelingen:

- *Toets door Nederland gefinancierde klimaatinzet aan de Locally Led Adaptation Principles. Zet bij bilaterale en multilaterale klimaatfinanciering in op verbeterde toegang voor lokale actoren, inclusief feministische en vrouwenrechtenorganisaties en inheemse (vrouwen)groepen. Dit kan bijvoorbeeld via direct access- en small grant funds en het verlagen van toegangsbarrières.*
- *Stel extra criteria op om publiek geld efficiënt te besteden waar dit het hardst nodig is. In plaats van kansen voor het (Nederlandse) bedrijfsleven, zou Nederland de nationaal vastgestelde doelstellingen (NDCs) van ontwikkelingslanden als richtsnoer moeten nemen, met publieke financiering en een focus op duurzame ontwikkeling voor de meest gemarginaliseerde groepen.*
- *Maak de Nederlandse fair share aan klimaatfinanciering nieuw en additioneel aan de begroting voor ontwikkelingssamenwerking. Maak daarnaast duidelijk hoe Nederland gaat voldoen aan de afspraak om de totale klimaatfinanciering voor adaptatie per 2025 te verdubbelen (t.o.v. 2019).*
- *Zet in de onderhandelingen voor een nieuw internationaal klimaatfinancieringsdoel per 2025 in op een wetenschappelijke en op basis van lokale behoeften onderbouwde definitie van klimaatfinanciering. Leg additionaliteit aan ODA-begrotingen en verschillende subdoelstellingen op voor mitigatie, adaptatie en klimaatschade hierin expliciet vast.*

6. Klimaatschade

Het regeringsstandpunt over klimaatschade is in positieve richting opgeschoven sinds de publicatie van de IKS, die slechts melding maakte van de Glasgow Dialogue on Loss and Damage zonder er inhoudelijk op in te gaan. In aanloop naar COP27 [verwees](#) het kabinet ook naar de Glasgow Dialogue als de plek voor een 'driejarige dialoog over financieringsmogelijkheden, noden en tekorten voor schade en verlies.' [Na dertig jaar vooruitschuiven](#) kwam dit weer neer op uitstel van onderhandelingen tot na 2024, terwijl de inkomende COP-voorzitter destijds al had [voorgesteld](#) het onderwerp tijdens COP27 te agenderen. Klimaatschade werd uiteindelijk één van de belangrijkste onderwerpen tijdens deze COP. [Minister Jetten](#) speelde een sleutelrol in het bijsturen van met name het Europese standpunt, mede waardoor belangrijke vooruitgang werd geboekt.

De COP [besloot](#) tot het inrichten van nieuwe financieringsregelingen voor klimaatschade, waaronder de oprichting van een Klimaatschadefonds. Het is goed dat daarbij de focus ligt op het 'aanpakken' van (onvermijdelijke en al opgetreden) klimaatschade. Eerder werd vaak in één adem gesproken over het 'voorkomen, minimaliseren en aanpakken', waarbij verwarring ontstond over de overlap met adaptatie en mitigatie. Het principe van gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheden en respectieve capaciteiten geldt onverminderd voor klimaatschade. Door hun historische verantwoordelijkheid moeten rijke landen als Nederland het voortouw nemen in het mobiliseren van klimaatschadefinanciering.

Binnenkort gaan onderhandelingen over de invulling van het besluit tot financieringsregelingen voor klimaatschade van start. Nederland moet hierin een leidende rol pakken, door onderstaande punten in te brengen in de onderhandelingen, en tevens uit te werken in nationaal beleid:

Aanbevelingen:

- *Bevestig het ‘aanpakken’ van klimaatschade als derde (of vierde) pilaar van de UNFCCC, ter onderscheiding van mitigatie en adaptatie (met financiering als overlappende vierde pilaar).*
- *Klimaatschadefinanciering moet adequaat zijn (in relatie tot de financieringsbehoefte), voorspelbaar, en niet ten koste gaan van financiering voor mitigatie en adaptatie. Het moet gaan om publieke financiering, in de vorm van overdrachten, geen leningen: het gaat immers niet om investeringen waar inkomsten tegenover staan, maar om herstelkosten na schade. Zo is het teleurstellend dat de schijnbaar succesvolle donorconferentie naar aanleiding van de overstroming in Pakistan [hoofdzakelijk leningen](#) heeft opgeleverd.*
- *Garandeer het bereiken van groepen in een kwetsbare positie met financiering voor het adresseren van klimaatschade. Bijvoorbeeld door lokale jongeren- en vrouwenorganisaties rechtstreeks toegang te geven tot financiering en hun deelname aan besluitvorming hierover te garanderen.*
- *Maak bilaterale financiering vrij voor het aanpakken van klimaatschade, additioneel aan bestaande klimaatfinanciering en andere ODA. Ontwikkel hiervoor nieuwe financieringsinstrumenten, op basis van het principe dat de vervuiler betaalt: ‘[climate damages tax](#)’ (internationale belasting aan de bron op het winnen van fossiele brandstoffen), vliegtaks, zeevaarttaks, vleistaks. Gebruik ook een deel van de inkomsten uit o.a. het ETS en de windfall taxes voor energiebedrijven en begin met nationale en internationale initiatieven op dit punt.*